

Reflexe a „metadisciplíny“

David J. Chalmers v textu „Ontological Anti-Realism“ charakterizuje rozdíl mezi ‚ontologií‘ a ‚metaontologií‘ následovně: základní otázkou ontologie je „co existuje?“, zatímco základní otázkou metaontologie je: „jsou (možné) objektivní odpovědi na základní otázku ontologie?“ Na první pohled je zřejmé, jakými předpojetími a před-sudky je toto rozlišení zatíženo. Především je nápadné to zjednodušení na jediný způsob reflexe oné základní otázky ontologie. Podrobíme-li totiž onu otázku „co existuje?“ kritické reflexi, musíme na prvním místě narazit na požadavek přesnějšího vymezení významu slova „existovati“: je to totéž, co „být“? Hned na druhém místě nám musí napadnout: „být“ znamená aktuálně se dít či stávat; a musí se to týkat čehosi naprosto určitého a jedinečného, včetně určení místa a času onoho „vykonávání vlastního bytí“. Otázka, zda vůbec něco existuje, se nutně musí odlišovat od otázky, zda vůbec existuje něco „určitého“ – tímto „určitým“ se míní něco, co se může vyskytovat v mnoha exemplářích, takže jde vlastně nikoli o něco „skutečného“ (ve smyslu „reálného“, ale o množinu případů, ovšem zjednodušenou (redukovanou či degradovanou) na „obecninu“. A co vlastně „je“ taková obecnina? Zeptáme-li se, zda existuje „pes“ (tj. vůbec nějaký pes), nemíníme ani množinu psů (množina přece „neexistuje“, pokud není námi ustavena, a není ustavena tak, že bychom „vytvořili“ spoustu psů, ale že význam slova „pes“ vymezíme takovým způsobem, že potom může ma rozhodovat, zda to či ono zvíře (třebaže podobné psovi) je nebo není pes. Ale potom i takové konkrétní (jedinečné) zvíře, které z té množiny vyloučíme, nepřestává „být“ („existovat“), i když je za psa nebudeme považovat. A když se vůbec nechceme omezovat na „něco“, nýbrž chceme se tázat na to, zda vůbec „něco“ jest (existuje), pak se dopouštíme jistého přehmatu dvojznačností otázky: ono „něco“ je buď míněno jako množina nějakých „jsoucen“ – ale pak ta množina nemůže „být“ („existovat“), dokud ji neustavíme. A jak jsme ustavili množinu „něco“? – Anebo tou otázkou míníme samo „něco“, tj. námi vymyšlenou obecninu, a pak ovšem je jasné, že nic takového nemůžeme považovat za „jsoucí“, „existující“, neboť to je zřejmě náš myšlenkový výtvar, který pochopitelně nemohl „existovat“ dříve, než jsme jej ustavili, vytvořili (a když už jsme jej vytvořili, tak nemá samostatnou „existenci“, nýbrž nadále zůstává naší „konstrukcí“, kterou musíme „mínit“, aby „byla“).

(Písek, 120710-1.)